

Szendró Dénes

A 175 ÉVE VOLT ISASZEGI CSATA PARTIUMI ÉS BÁNSÁGI HŐSEI ÉS EMLÉKEZŐI

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc honvédségének az alapját a zászlóaljok képezték. Batthyány Lajos miniszterelnök utasítására 1848. május második felében vette kezdetét a toborzásuk az önként jelentkezőkből. Az 1. és 2. zászlóalj Pest, a 3. Szeged, a 4. Pozsony, az 5. Győr, a 6. Veszprém, a 7. Szombathely, a 8. Pécs, a 9. Kassa, a 10. pedig Debrecen központtal alakult meg. A nyár végéig létrejött a 11. Kolozsvári és a 12. Marosvásárhelyi zászlóalj is.

A miniszterelnök Jellasics horvát bán szeptember 11-i támadása után érvénybe léptette a katonaaállítási törvényt. Ez elrendelte a 18, 19, 20 és 21 éves férfi korosztályok összeírását, egyben a sorozásuk megindítását is, amely szerint minden 127 lakos után sorshúzással 2 újoncot kellett kiállítani. Meghatározták az egyes megyék által behívandó létszámot és a gyülekezési helyeket is. Az új honvédszászlóaljok 15-től 30-ig terjedő sorszámot kaptak. Az attól való félelem miatt, hogy osztrák győzelem esetén visszaállíthatják a jobbágyrendszert, december közepéig a zászlóaljok száma 61-re nőtt.

A 3. zászlóalj toborzási helye Szeged volt, önkéntesei pedig Csanád, Csongrád, Krassó, Torontál, Arad, Békés és Bihar vármegyéből származtak. A 26. zászlóaljat Egerben toborozták Heves és Bihar vármegyei fiatalokból, a 28. zászlóalj pedig Debrecenben jött létre Szabolcs és Szatmár vármegyei újoncokból.

A zászlóaljok tisztjeinek mintegy kétharmada a császári-királyi hadseregéből került át szabályos áthelyezéssel a honvédségbe, egyharmaduk pedig nyugalmazott, vagy már korábban kilépett császári-királyi tisztek, altisztek és hadapródok voltak.

A honvédszászlóaljok 8 fős parancsnoki törzsből és 6 gyalogszászadból álltak. A parancsnok előírt rendfokozata őrnagy volt. A segéd-tisztje fő- vagy alhadnagyi (a mai

hadnagynak megfelelő) rend-fokozatot kaphatott. Mindkét tisztet lóval látták el. A zászlóalj ideális létszáma 1094 főben került meghatározásra, amelyet azonban többnyire nem sikerült elérni.

A századok élén a százados állt. A tiszti kart egy főhadnagy és két alhadnagy egészítette ki. Az altiszti kart 2 őrmester és 12 tizedes alkotta. A közhonvédek száma 160 volt. A parancsok továbbítását 2 dobos, a műszaki munkákat egy ácsnak nevezett utász végezte. A századok elvi létszámát 181 főre tervezték.

A Habsburg Birodalomban tizenkét huszárezred volt a hadseregben, melyek mind magyar alakulatok voltak. Létszámuk kiegészítése kizárólag a Magyar Királyság egy-egy részéből történt, míg állomáshelyeik többsége határainkon túlra esett. Az ezredek sorszámával és az ezredtulajdonos nevével voltak ellátva. **A 4. Sándor huszárezrednek a toborzási helye Nagyvárad és Temesvár környéke, állomáshelye pedig Bécs volt.**

1848 őszén újabb huszárezredek szervezése is kezdetét vette. a 13. Hunyadi huszárezrednek a Duna-Tisza köze, a 14. Lehelnek a Jászkunság, a 15. Mátyásnak Erdély, a 16. Károlyinak Pest és Békés vármegye, a 17. Bocskainak a Hajdúság, a 18. Attilának pedig Komárom és Heves vármegye lett a toborzási körzete.

A huszárezredek parancsnokai ezredesek, helyetteseik pedig alezredesek voltak. Az ezred 4 osztályból állt. Az ezred parancsnoka és helyettese is vezetett egy-egy osztályt, ezért az osztályokat a parancsnokaik rendfokozata alapján nevezték el: ezredesi, alezredesi, 1. őrnagyi és 2. őrnagyi osztálynak. Egy osztály 2 zászadból állt, és a századokat is tovább osztották két-két szárnyra, a szárnyakat pedig két-két szakaszra. Egy huszárezrednek 1792 főből és 1388 lóból kellett állnia, egy osztály létszáma pedig 369 fő volt.

A huszárszászad parancsnoka az első kapitány (főszázados), helyettese a másodkapitány (alszászados) volt. Mindkét kapitány vezényelt egy-egy fél századot, azaz szárnyat is. A szárnyakat egyenként két-két szakaszra osztották, a négy szakasznak pedig két főhadnagy és két alhadnagy volt a parancsnoka. Egy huszárszászadot a tiszteken és altiszteken felül 150 lovas és 4 ló nélküli közhuszár alkotott.

A tüzérség szervezése, a lövegek és lövedékek gyártása 1848 nyarán a fővárosban kezdődött el, majd december végén Nagyváradra és Máramaros iparvidékére került át.

(A lövegeknek három fő típusa volt. Az ágyúk csöve hosszú, 20-40-szerese az űrmértéküknek. A lövedéket lapos röppályán nagy kezdősebességgel lövik ki kilométerekben mérhető nagy távolságra. A tarackok csöve csak mintegy 10-szer hosszabb, mint az űrmértékük. A lövedékük vasgolyó vagy több kisebb golyóból, illetve vasrepesztől álló kartács, melyet magasabb röppályán, de kisebb távolságra lőnek ki. A mozsarak csöve rövid, de nagy űrmértékű. A lövedék röppályája rövid és nagyon meredek.)

A tüzérségi üteg 6-8 lövegből tevődött össze. A parancsnokon és tiszti szolgáján kívül egy tűzmester, négy tizedes, valamint hatvan „bombász” és tüzér kezelte a lövegeket. A vontatásukat és a kellekét szállítását végző szekereseket egy őrmester irányította, három tizedes vagy altizedes, harminckilenc közlegény, kettő kovács és egy nyerges katona segítségével. A 6-8 lövegen kívül 6-8 lőszeres kocsi, egy kovácsműhelyes kocsi, két poggyászkocsi, két takarmányos szekér és egy fedeles kocsi tartozott hozzájuk. A lövegeket és a lőszerkocsikat négy-négy ló húzta, és még további harmincegy ló volt az ütegnél rendszeresítve.

A gyalogos zászlóaljából, lovas ezredekéből és tüzérségből a csatákban hatékonyabban bevethető dandárokat hoztak létre. A legtöbb dandár parancsnoki törzsből, két honvédszászlóaljából, fél vagy egész huszárszázadból és egy ütegből (6–8 löveg-ből) tevődött össze, de voltak lovaság nélküliek is. A lovas dandár két huszárezredből állt. A dandárok élén őrnagy vagy alezredes, a lovasdandároknál pedig ezredes állt.

A hadosztály parancsnoki törzsből és két dandárból tevődött össze. Parancsnokaiknak alezredesi vagy ezredesi rangjuk volt. A vegyes hadosztály létszámára 4 ezer fő, a lovas hadosztályra pedig 2 ezer fő volt az iránymutatás.

A hadtest általában parancsnoki törzsből, két gyalog hadosztályból, egy lovas dandárból, továbbá egy tüzér ütegből (6–8 lövegből) állt. A hadtestek élén tábornokok vezényeltek. Előírt létszámuk 10 ezer fő körül mozgott.

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc tavaszi hadjáratának kezdetén Kossuth Lajos kormányzó 1849. március 31-én a szigoráról ismert Görgey Artúr tábornokot nevezte ki a magyar sereg fővezérévé, aki a **Temesváron született Klapka György tábornok** zseniális haditerve alapján indított támadást Windisch-Grätz herceg, osztrák tábornagy erői ellen. A magyar had összlétszáma 47500 fő körül volt, tüzérségét pedig 198 löveg alkotta, míg a túlerőben lévő császári-királyi sereg körülbelül 55000 főt számlált, tüzérsége pedig 214 lövegből és röppentyűből állt.

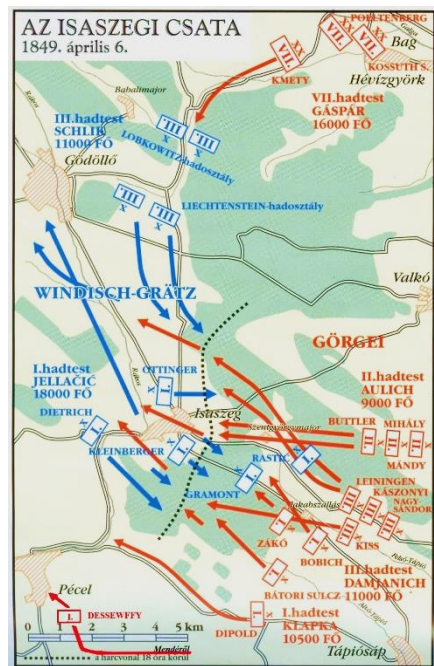
Tiszafüred és Poroszló között átkelve a folyón, Gáspár András tábornok VII. hadteste a Kál – Gyöngyös – Hatvan – Gödöllő országúton haladva vonta magára Schlick altábornagy osztrák hadtestének figyelmét. Április 6-án – egy előző napi parancs alapján – Bag környékén letáborozott, s így az isaszegi csatában nem vett részt.

A Klapka György, Aulich Lajos és Damjanich János tábornokok vezette I., II. és III. hadtest délnyugati kerülővel, a Heves – Jászberény – Nagykáta – Tápióbicske – Isaszeg

Gödöllő útvonalon igyekezett Jella-sics altábornagy, horvát bán hadtestének hátába kerülni. A magyarok április 2-án Hatvannál, 4-én pedig Tápióbicskénél futamították meg a császáriakat, majd a döntő csatára és győzelemre 1849. április 6-án, Nagypénteken, a dombokkal körülvett Rákospatak völgyében fekvő Isaszegnél került sor.

Az isaszegi csata hadmozdulatai. A téglalapok dandárokat jelölnek a hadtestük számának és a parancsnokuk nevének kiírásával:

A tét mind a két hadsereg számára nagy volt. Ha a magyarok győznek, a császári-királyi hadsereg Budára vagy Vágra kénytelen visszavonulni, s ezzel befejeződik a Duna-Tisza közének felszabadítása. Ha az osztrákok diadalmaskodnak, a magyar fél kénytelen visszavonulni, s biztonság-gal csak a Tiszántúlon szilárdíthatja meg a helyzetét.

Végül is a magyar sereg csatát nyert, mivel éjfél körül az osztrákok Gödöllőn keresztül Vác felé vonultak vissza, de nagy árat fizettünk érte: a

halottak és a sebesültek számát tekintve a magyarok közel ezer főt, az osztrákok pedig körülbelül ötszáz főt vesztek.

A csata után húsz évvel kereste fel a harcot hazánk legnagyobb és legolvasottabb írófejedelme, Jókai Mór, akiről városunkban a könyvtár van elnevezve. A köszívű ember fiai című regényéből vett idézetekkel így örökítette meg a látottakat:

Ezer ember közül egy, ha tudja, mi volt az a Királyerdő! Egy erdő, amelynek minden fája történetet mondó emlék. Egy erdő, telve ünnepléses suttagással; hol a lombnak szelleme van, hol a fűszál emlékezik, hol a geszt sarjadékiban hősök piros vére szivárog, hol a zöld moha álmodkat lát, s a zúgó lomb kibeszéli azokat. Az isaszegi ütközet tere az, mely tartott egyik tizenkét órától a másikig, déltől éjjelig...

Három országút visz az erdőn keresztül, s mind a három találkozik Isaszegen, s ott egy országúttá egyesül. Ez a kapu, ami Pestre vezet. A magyar sereg Pestet akarja látni! Azért verekszenek. Van valaki, aki ezt nem érti? A Királyerdő, ahol legszelebb, háromezer, ahol legkeskenyebb, ezerkétszáz lépés; hossza egy mérföld. Ezt az erdőt kell valamelyiknek a két harcoló fél közül a másiktól elvenni...

S ez a levágott fatörzs azon asztal, melyen a magyar vezér azt a napiparancsot írta, mely röviden így szól: "Ma vagy győznünk kell, vagy visszamennünk a Tisza mögé!" Azok a sötétzöld foltok itt-ott a pagonyban, mik száraz nyáron sem asznak el soha, most is meghozzák kék harangvirágait, mintha ők akarnák pótolni a lélekharangot valakinek az üdvéért...

Nem harc, nem ütközet volt itt, hanem párbaj tízezer és tízezer férfi között; párbaj gyalog és lóháton, golyóval és szuronnyal, karddal és puskaggyal, kövekkel és pusztá kézzel. Egy óriási párharc, hol külön minden fa alatt minden férfi magában harcol ellenfelével; minden fatörzs egy külön vár; minden bokor egy külön sánc, mit véd, vív, elveszt és visszafoglal az egyik hős a másik hős ellenében...

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc eseményeiről, így az isaszegi csatáról történő megemlékezésekre is jó alkalmat teremtett a Nagyvárad központú Partiumi és Bánsági Műemlékvédelmi és Emlékhely Társaság (továbbiakban PBMET), valamint az Isaszeg székhelyű Határon Túli Magyar Emlékhelyekért Alapítvány (továbbiakban HTMEA) közötti együttműködés kialakítása, az egymás konferenciáin való részvétel, előadások tartása és emlékhelyek felkeresése.

A HTMEA által nyolc alkalommal szervezett isaszegi konferenciák helyszíne a Gábor Dénes Szakközépiskola épülete volt:

A 2014-es isaszegi konferencia előnöksége és résztvevői:

Az isaszegi csata partiumi és bánsági hős honvédekjei – mint ahogy már korábban szó volt róla – a 3., a 26. és a 28. honvédzászlóaljban hullatták vérüket a hazáért.

A 3. zászlóalj honvédekjei Csanád, Csongrád, Krassó, Torontál, Arad, Békés és Bihar vármegyéből származtak. Damjanich János tábornok III. hadtestéhez, Wysocki József lengyel ezredes (később tábornok) hadosztályához, Gróf Leningen Westenburg Károly alezredes (később tábornok) dandárjához és a Gyergyó-

szentmiklóson született Földváry Károly őrnagy zászlóaljához tartoztak.

A Leninger dandár (benne a 3. zászlóalj is) a Felső Tápió-patakok követve 1849. április 6-án, 11 óra körül érte el Isaszeg keleti határában a csata térképén is bejelölt Szentgyörgymajort, melynek házaiból és emeletes magtárából Jellasics altábornagy, horvát bán császári katonái gyilkos puskatűzzel fogadták őket. 1922-ben került felállításra az a körcsosz, amely a csata kezdetén elesett 52 honvédeknek állít emléket:

A majort elfoglalva Damjanich tábornok III. hadteste – benne a 3. zászlóaljjal is – öldöklő harcok árán csak délután 2 órára tudta magát a felgyújtott Király-erdőn átverekedve az Isaszegről Gödöllőre vezető utat elérni a csata 100. évében felépült református „Szabadságtörékvések Emléktemploma” környékén.

A csata előestéjén évenként megrendezett koszorúzási ünnepségeken kétszer – 2009-ben és 2014-ben – részt vett a PBMET küldöttsége is.

Az ünnepségen a Wysocki Lengyel Légio Hagyományörző Egyesület tagjai álltak díszőrséget:

Emléktáblák a templom falán:

EMLEKTÁBLA AZ ISASZEGI REFORMÁTUS TEMPLOM FALÁN

A csata hőseiről szóló ünnepi megemlékezést mindkét alkalommal Szendrő Dénes főgondnok tartotta:

A PBMET delegációja:

A Heves és Bihar vármegyei önkéntesekből toborzott 26. zászlóalj parancsnoka a Bihar vármegyei Hencidán született Beóthy György őrnagy volt. Dipold Antal alezredes dandárjához tartoztak.

A Szabolcs és Szatmár vármegyei önkéntesekből toborzott 28. zászlóalj parancsnoka Hrabéczy Miksa őrnagy volt. Bobich János alezredes dandárjához tartoztak.

Mindkét dandár Dessewffy Arisztid ezredes (később tábornok) hadosztályába volt beosztva, amely a Temesváron született Klapka György tábornok I. hadtestének volt a része.

A Dipold dandár (benne a 26. zászlóaljjal) a Király-erdőn átverekedve magát, Pécel és Isaszeg között érte el a Rákos-patak völgyében Pest felé vezető országutat, és zárta el az osztrákok főváros felől jövő utánpótlásvonalát, később pedig az oda törtenő visszavonulásuk lehetőségét.

Bobich alezredes dandárja (benne a 28. zászlóaljjal) – Zákó őrnagy Zombor vármegyei dandárját követve – érte el a Király-erdőben a Katonaparlagot déli 12 óra felé, itt ütközött meg először az osztrák csapatokkal, és a falu felé nyomta vissza őket.

A sebesültek számára sebkötöző helyet alakítottak itt ki, majd a csata befejeztével a magyar halottakat is ezen a területen temették el tömegsírokba.

2008-ban itt került felállításra a Makovecz Imre tervezte, „Emlékező Angyal” alkotás is az 1849. október 6-án Aradon kivégzett tizenhárom vértanú tábornok tiszteletére. Közülük hatan az isaszegi csatában is részt vettek. Az itteni rangjukat használva ők a következők voltak: a Pozsonyban született német származású Aulich Lajos tábornok, a Stazaban született szerb származású Damjanich János tábornok, a Csákányban született magyar származású Dessewffy Arisztid gróf alezredes, a Nagygyordonyán született horvát származású Knézich Károly ezredes, az Ilbentadtban született német származású Leiningen-Westerburg Károly gróf ezredes és a Nagyváradon született magyar származású Nagysándor József ezredes, aki Damjanich tábornok III. hadtestében a lovas hadosztály parancsnoka volt.

Szintén Aradon, október 25-én, 14. vértanúként végezték ki, a Széchalmon született magyar származású Kazinczy Lajos honvéd ezredesét, aki Isaszegen még hadosztályparancsnok alezredesként harcolt, és akinek emlékét ismeretlen sírja helyett a Bihar vármegyei Érsemjénben – édesapja, Kazinczy Ferenc nyelvújító szülőfalujában – kopjafa őrzi.

A Temesváron született cseh-morva-német származású Klapka György tábornok és a Diószegen született macedón-román származású Kiss Pál tábornok (Isaszegen még dandárparancsnok alezredes) életét a Komáromi-, illetve a Pétervárad

erőd átadásáért – a honvédjeik részére is – kialakított császári menlevél mentette meg.

2024-ben a honvédsírok környékét a kormány Nemzeti Sírkertnek nyilvánította, s az ezt jelölő "okos" parcellakód ünnepélyes felavatására is sor került, amelyen egy felvett QR kód is található. Ezt mobiltelefonnal leolvastva, csatáról szóló ismeretekhez lehet jutni:

A Zsidó-hegyen (a mai Szoborhegyen) a Bobich és a Zákó dandár az ellenség ágyúival került szembe, melyeket csak nagy veszteség árán tudtak szuronyrohammal elfoglalni.

A győztes csata hős katonáinak emlékére 1901-ben országos közadakozásból itt került felállításra a zászlóvivőt ábrázoló Honvédszobor, amely Radnai Béla szobrászművész alkotása, s amelynek talapzatán a győzelmet levezénylő tábornokok, Görgey Artúr fővezér, Aulich Lajos, Damjanich János és Klapka György hadtestparancsnokok reliefjei (domborművű mellképei) láthatók.

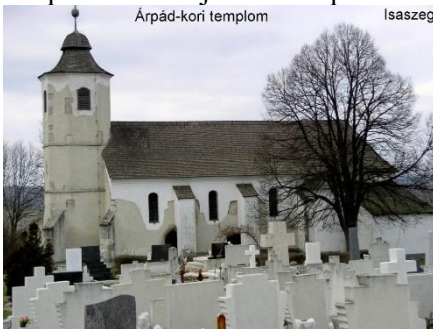

2023-ban az isaszegi csata helyszínét a Magyar Kormány Történelmi Emlékhelyé nyilvánította. Az erre emlékeztető sztlélé a Honvédszoborhoz felvezető út kanyarulatánál került ünnepélyes keretek között elhelyezésre:

A mai Szoborhegy és a falu egy részének elfoglalása azonban csak időleges volt, mert a Kálvária-hegy aljában lévő parókián éppen ebédelő Jellasics altábornagy, horvát bán az ágyúzást meghallva, rendezte a hadtestét, s viaszorította a honvédeket a Király-erdőbe.

A hegy oldalában álló Árpád-kori templom és az aljában lévő parókia:

A templom oldalában készült fotó:

Délután két órától a falut keletről félkörben övező Király-erdő szélének északi részét Damjanich tábornok III. hadteste, míg déli részét Klapka tábornok I. hadteste szállta meg. Jellasics horvát bán tüzérsége a Rákos-patak túlsó oldaláról folyamatosan ágyúzta, gyalogsága és lovasága pedig egyre-másra próbálta felőrölni őket.

Három óra felé az északi irányból, Gödöllő felől érkező Schlick tábornok osztrák hadteste is beavatkozott a küzdelembe, de nem sokkal később a keleti irányból, Dány felől Aulich tábornok II. magyar hadteste szintén megérkezett. Ezt követően a magyarok is kitámadtak az erdőből az osztrákokra, s hatalmas, éjfélig tartó kézitusa alakult ki a két fél gyalogsága és lovassága között egyaránt.

A Partiumból és Bánságból az említett három zászlóalj honvédjein kívül több ott született, vagy odakötődő törzstiszt is kivette részét az isaszegi csata győzelméből.

A hadseregparancsnok Görgey Artúr tábornok egyik segédtsíztje, Hruby Gyula őrnagy a Temes vármegyei Versecen látta meg a napvilágot.

A Temesváron született Klapka György tábornok 2. hadosztályának parancsnoka, a Széphalmon született Kazinczy Ferenc alezredes (később ezredes), a 14. aradi vértanú sírjának helye ismeretlen, de fejfája édesapja szülőfalujában, a Bihar vármegyei Érsemjénben található.

A II. hadtest parancsnokának, Aulich Lajos tábornoknak a segédtsíztje, báró Lo Presti Árpád őrnagy a Temes vármegyei Merczifalván született. A II hadtestben az 1. hadosztály parancsnoka Sekulits István alezredes a Torontál vármegyei Dolován, a dandárparancsnok Collig Ferenc őrnagy a Torontál vármegyei

Pancsován, a huszárdandár parancsnok Mándy Ignác őrnagy pedig a Szatmár vármegyei Mikolán jött a világra.

Damjanich János tábornok III. hadtestében a 2. hadosztály parancsnoka Nagysándor József ezredes (később tábornok) a Bihar vármegyei Nagyváradon, a dandárparancsnok Kiss Pál alezredes (később tábornok) pedig a Bihar vármegyei Diószegen született.

Pigetty Gusztáv (később Pikéty Ágoston) ezredes (majd tábornok), a 2. számú Hannover huszárezred parancsnoka, a Temes vármegyei Kisfalud (Angyalhát) községben látta meg a napvilágot. Ezredének egyébként Nagyszeben, Kolozsvár és Marosvásárhely környéke volt a toborzási helye.

Az 1967-ben megnyílt isaszegi múzeum helytörténeti gyűjteménye számos ereklyét őriz az 1849-es csatával kapcsolatban, melyet a PBMET küldöttsége is megtekintett:

Csoportkép a múzeum kertjében:

Az isaszegi csata magyar sebesültjeit ápolás céljából a Gödöllői Grassalkovich kastélyban ideiglenesen berendezett tábori kórházba szállították. Az akkoriban gyógyíthatatlan seblázban és vérmérgezésben elhunyt 314 honvédet a város Dózsa György úti temetőjében helyezték 12 tömegsírban nyugalomra.

Rájuk emlékezve, ugyanott állították fel 1899-ben, az isaszegi csata 50. évfordulóján a honvéd emlékművet. Exhumálták a tömegsírokba temetett honvédek maradványait, és két nagy tömegsírt alakítottak ki egymás mellett: az egyiket a református, a másikat a katolikus vallásúak részére. Az ezekre épült hatalmas, kövekből kirakott sírhalom tetejére állították fel Szász Gyula szobrászművész alkotását, amely a gyászoló Hungáriát (a Magyarországot szimbolizáló nőalakot) jeleníti meg, aki egy ágyúra támaszkodik, jobb kezével cserkoszorút tart a sír fölé, míg bal kezével egy lefelé fordított Kossuth címeres nemzeti zászlót fog. Az emlékművet 2023-ban restaurálták.

Talapzatának bal oldalára az alábbi verset vésték:

„Ha a végítélet hajnalán
Halljátok meg az Úr szavát,
iruljon el sok, ajkatok szaván.
Szabaddá tettük a hazát.
Szabad hazában szóljatok a sírból,
Szabad hazáért bátran haltunk!
Az elesettek minden vércseppjéből
Öröklét rózsája fakadott.”
Talapzata jobb oldalán „Az Isaszegi csatában megsebesült s Gödöllőn elvérzett hős honvédek emlékének emelte a Kegyelet” felirat található.

A szobrot még a restaurálása előtt a PBMET delegációja is felkereste.

A 2006-ban létrehozott, Isaszeg székhelyű Határon Túli Magyar Emlékhelyekért Alapítvány 2007-ben a Partiumi és Bánsági Műemlékvédelmi és Emlékhely Társasággal közösen avatott fel Nagyváradon, a Királyhágó-melléki Református Egyházkerület Püspöki Hivatalának udvarán egy emléktáblát Hegyesi Márton (1846-1907) nagyváradi ügyvéd, országgyűlési képviselő, lapszerkesztő és az 1848-49-es szabadságharc kutatója tiszteletére:

A felavatást megelőző előadósorozaton Kupán Árpád nagyváradi történész és Dukrét Géza, a PBMET elnöke méltatta Hegyesi Márton közéleti tevékenységét.

Szendró Dénes az isaszegi HTMEA részéről „Hegyesi Márton munkássága az 1849-es Isaszegi Csata emlékhelyeinek tükrében” címmel adott elő. Ebben Isaszeg nevezetességeinek bemutatását kötötte össze Hegyesi Márton „Az 1848-49-iki harmadik honvédzászlóalj története” című könyve alapján a Damjanich tábornok hadtestében harcoló nagyváradi katonák, és a Nagyváradon született aradi vértanú, Nagysándor József honvédtábornok lovasságának az isaszegi csatában véghezvitt hőstetteivel.

A táblaavatáskor Flóris János, a HTMEA létrehozója és Révész Tiborné, a HTMEA Kuratóriumának elnöke köszöntötte a megjelenteket:

Főtiszteletű Tőkés László református püspök beszédében a történelem viharjaiban helytálló, példamutató személyiségek fontosságára, s az utókor számára történő megörökítésük szükségességére hívta fel a figyelmet. (Tőle jobbra Szendrő Dénes áll)

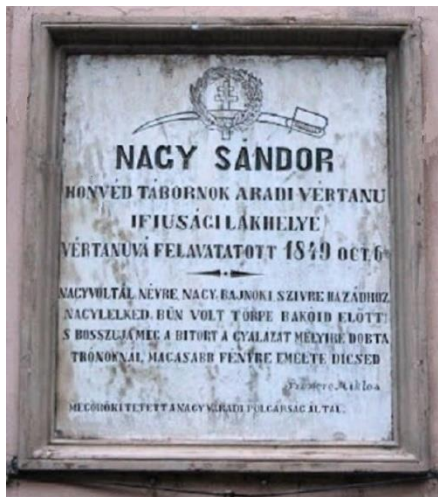
Az ünnepség részeként Flóris János (a fotón balra), ajándékként adta át a táblát borító nemzeti színű zászlót Dukrét Gézának (a fotón jobbra), a Társaság elnökének:

Az emléktábla-avatást követően az Alapítvány képviselői részt vettek a Szatmárnémetiben megrendezett XIII. Honismereti konferencián, ahol Szendrő Dénes Isaszeg emlékhelyeinek vetített képes bemutatásánál kiemelte a Szatmár vármegyéből verbuvált, Klapka tábornok hadtestében harcolt 28. honvédzászlóaljnak az 1849-es isaszegi csatában történt hősiességét.

A HTMEA delegációja ettől kezdve folyamatosan részt vesz a Partiumi Konferenciákon. Szendrő Dénes Isaszeggel kapcsolatban több előadást tartott, illetve a PBMET kiadványaiban is megjelentek cikkei.

A HTMEA küldöttsége felkereste Nagyváradon azt a házat is, melyben az aradi vértanú Nagysándor József tábornok ifjúkori lakása volt és tisztelt az emléktáblája előtt:

2008-ban és 2018-ban, az Érsemjénben rendezett Konferencián a HTMEA küldöttsége a résztvevőkkel együtt róttá le tiszteletét a 14. aradi vértanú, Kazinczy Lajos honvédezredes kopjafájánál:

Az Érsemjéni Honismereti Konferencia résztvevői a koszorúzásnál és a csoportkép készítésénél 2008-ban:

Az 1848-49-es forradalmat és szabadságharcot végül az orosz cár hadseregének többszörös túlereje ugyan vérbe fojtotta, de az mégis a nemzet megmaradását biztosította. Emlékét a magyar emberek szívéből és lelkéből kitörölni nem lehet.

Gondoljunk kegyelettel közös hőseinkre! Őrizzük, ápoljuk és adjuk át emléküket az utánunk jövő nemzedéknek – továbbra is közösen, határon innenről és túlról egyaránt!

Irodalomjegyzék:

1. Bánlaky József: A magyar nemzet hadtörténelme, Budapest, 1928.
2. Bona Gábor: Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2015.
3. Hermann Róbert: Az 1848-49. évi forradalom és szabadságharc története, VIDEOPONT kiadó, Budapest, 1996.
4. Kerekes Zoltán: Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc hadi zászlói 2. rész, Hadtörténelmi Közlemények, 1972. 2. szám.

5. Szendrő Dénes: „Hol sírjaink domborulnak” (Az isaszegi csata emlékműve Gödöllőn), Isaszegi Hírek, Közéleti havilap, XVII. évfolyam 2005. áprilisi szám, 6. oldal.
6. Szendrő Dénes: Isaszegi emléktábla Nagyváradon, Isaszegi Hírek, Közéleti havilap, XIX. évfolyam 2007. októberi szám, 7. oldal.
7. Szendrő Dénes: Az isaszegi csata hősei és emlékei, Isaszegi Hírek, Közéleti havilap, XXI. évfolyam 2009. májusi szám, 7-9. oldal.
8. Szendrő Dénes: Az Isaszegi csata hősei és emlékhelyei, Partium, a Partiumi és Bánsági Műemlékvédő és Emlékhely Társaság honismereti lapja, Nagyvárad, XVIII. évfolyam, 2014. évi 2. szám, 12-14. oldal.